

KIES VOOR KUNST IN DE VRIJE TIJD

speerpunten voor het amateurkunstenbeleid in Stad Antwerpen

Waarom dit memorandum:

Het amateurkunstenveld is in volle ontwikkeling, en nergens is dit meer voelbaar dan in de stad.

Naast ongeveer 524 amateurkunstverenigingen in deze stad, vinden we de naar schatting 174.834 bewoners die **actief** bezig zijn met kunst in Antwerpen ook terug in Deeltijds Kunstonderwijs, participatieve kunstorganisaties, jeugdwerkingen, scholen, rust- en verzorgingstehuizen, hobbyclubs maar ook bedrijven. Ze zijn leerling, student, arbeider, bedrijfsleider, onderzoeker, huisvrouw, ondernemer, actieve 70-plusser, werkzoekende, ambtenaar... Ze zijn divers in beroep, leeftijd, geslacht, sociale en culturele afkomst. Ze zijn representatief voor deze stad. Ze maken deze stad mee tot het beste wat ze is: verjongd, dynamisch, ondernemend, creatief, zoekend, respectvol en geborgen. Maar ze hebben ook vragen, verwachtingen, dromen.

Meer en meer is er een shift van het verenigingsleven naar de individueel georganiseerde amateurkunstenaar. En ook technologie biedt uitdagingen. Vooral jongeren zijn 'kunsthoppers', maar ze zijn niet de enigen. Ook oudere amateurkunstenaars blijven vernieuwen. De amateurkunstenaar anno 2018 proeft via verschillende projecten en ontmoetingen van de vele kunstdisciplines, musea, opleidingen en evenementen die de stad rijk is. De amateurkunstenaar is en laat zich niet meer in hokjes opdelen.

Als Fameus zijn we dag in dag uit bezig met deze amateurkunstenaars in onze stad.

We zetten ons in om hun werk en dat van de vele organisaties zichtbaar te maken en streven ernaar dat er in de wervelende stad voldoende ruimte, presentatiekansen, financiële ondersteuning en maatschappelijke inbedding is. Met Zaal Zirkus bieden we ruimte aan. Amateurkunstenaars kunnen bij ons terecht voor advies en ondersteuning.

Fameus beheert ook een subsidielijn van stad Antwerpen voor bijzondere projecten binnen de amateurkunsten en voor organisaties die met jongeren en kinderen kunst beoefenen.

Het is onze taak om dit brede veld te soigneren, hun noden te detecteren, hen uit te dagen en – waar het kan - samen te brengen.

Daarvoor hebben we de steun nodig van het stedelijk beleid, die een bruisend amateurkunstenveld mee mogelijk maakt. We deden een bevraging bij 100 amateurkunstenaars, hielden formeel en informeel overleg met vele stakeholders en overlegden met de stedelijke cultuurraden. Op basis hiervan presenteren we dit memorandum. Als een vraag, als een aanbod, als een partner.

Het belang en de impact van de amateurkunsten in de stad

"Kunst heeft een grote intrinsieke waarde. Wat op zich al voldoende reden is om ze te ondersteunen. Maar het gaat verder dan dat. Kunstbeoefening biedt voordelen voor het individu. Persoonlijke groei bijvoorbeeld of een uitlaatklep, een manier om tot rust te komen in hectische tijden,... Ook de samenleving als geheel vaart er wel bij aangezien theater, muziek, dans of eender welke kunstvorm mensen samen brengt en verbindt. Over leeftijdsgrenzen heen. Los van

nationaliteit, rang of stand. (Amateur)kunstenaars zorgen voor leven in de brouwerij. Ze pakken de dingen vast, zetten projecten op, geven op een unieke en creatieve manier vorm aan de maatschappij zoals zij die beleven.

Amateurkunstenaars zijn bovendien geëngageerde burgers. Onderzoek toont aan dat ze vaak niet één maar meer disciplines beoefenen, dat ze hieraan veel tijd spenderen, actief zijn in meerdere verenigingen, dat ze intensiever zorg dragen voor de ander en minder angstig in het leven staan. Kortom, investeren in kunst in de vrije tijd biedt een hoge return. Niet alleen mentaal, cognitief, emotioneel en/of fysiek, maar ook financieel aangezien ze jaarlijks honderden euro's besteden aan hun vrijetijdsbesteding.¹

Naast deze uitgesproken inhoudelijke en sociale waarde, participeert een **erg groot aantal** mensen actief aan kunst- & cultuur.

Enkele spectaculaire cijfers:

- Eén op drie doet aan kunst in de vrije tijd².
- Gemiddeld tellen we per 1000 inwoners 1 amateurkunstenvereniging
- Antwerpen telt in 2018 524.501 bewoners³, dwz ongeveer 524 verenigingen, naar schatting 174.834 bewoners zijn **actief** bezig met kunst
- Bij jongeren scoren we nog beter: maar liefst 64% van de jongeren is in zijn vrije tijd bezig met een of andere kunstvorm. Er zijn 75.933 jongeren tussen 12 en 24, onder hen dus 48.597 amateurkunstenaars. Voor de meeste kunstdisciplines stellen onderzoekers trouwens evenveel participatie vast bij jongeren van niet-Belgische afkomst als jongeren met Belgische roots

Redenen te over om te investeren in de amateurkunsten, ervoor te zorgen dat de toekomst van het veld verzekerd is en kan rekenen op een politiek klimaat met voldoende oog en aandacht voor hen.

Zes keer ruimte voor de toekomst

Op basis van documentatiemateriaal, gegevens uit projecten en werkingen die we binnen het Fonds voor Talentontwikkeling ondersteunen, de bevraging 'Cultuurcontentement', onze eigen expertise, gesprekken met adviesraad cultuur en verschillende cultuurraden, gesprekken met amateurkunstenaars tijdens het inspiratiemoment voor de Week van de Amateurkunsten 2018, en een eigen bevraging van 100 amateurkunstenaars, komen we tot 6 strategische doelstellingen waarmee we onze schouders zetten onder deze bloeiende sector.

¹ Uit de Cijfernota van het Forum voor Amateurkunsten

² Cijfermateriaal van Forum voor Amateurkunsten www.amateurkunsten.be

³ Cijfers via stadincijfers.be

1. RUIMTE VOOR ARTISTIEKE EN CREATIEVE GROEI

“Tunde Adefioye, oprichter Urban Woorden, ‘Talentontwikkeling betekent ruimte creëren waar mensen zich artistiek kunnen ontwikkelen op een manier die bevrijdend is. Niet op een manier die al bepaald is en die de artiest probeert in een onflexibel kader te duwen. Talentontwikkeling moet een plek open laten’

Ramy, 18 jaar, mijn grootste droom is kunnen leven van mijn kunst en het aan een publiek kwijt kunnen.’

‘Rino Sokol, 23 jaar, elke uitdaging is anders maar over het algemeen is de kunstenwereld tegenover mijn wereld altijd een punt van spanning.’

Xavier De Graeve, 55 jaar, ‘ik droom ervan om dat ene werk te maken, waarmee ik mensen kan ontroeren, met een humane boodschap voor vrijheid zonder haat of onderdrukking. Hoe naïef 😊’

56% van de bevroegde amateurkunstenaars geeft aan nood te hebben aan artistieke ontwikkeling en 54% wil graag samenwerken met professionele kunstenaars.

Veel jonge amateurkunstenaars koesteren de droom om met hun kunst de wereld te veroveren. Ze zoeken manieren om te kunnen bijleren en door te stoten naar een hoger niveau. Vele jongeren gebruiken kunst om hun identiteit rond op te bouwen in deze superdiverse samenleving. Ze tasten ook de grens af tussen hun kunst en creatief ondernemerschap.

Maar ruimte om te groeien is niet enkel een zorg voor jongeren. De nood aan artistieke talentontwikkeling en samenwerking met professionelen, werd evenveel aangehaald door 30+ers. Het aanbod voor hen is vaak beperkter en minder artistiek uitdagend.

Mogelijke pistes:

- gedeelde creatie/- en toonplekken waar kunstenaars (professioneel/amateur) meer met elkaar in contact komen.
- Het bestaande kunst-educatief netwerk checken op ‘blinde vlekken’. Kan iedereen die dat wil een aanbod op maat vinden in deze stad? Staan we open voor nieuwkomers en anderstalig talent? Waar situeren zich de blinde vlekken? Investeren we genoeg in langdurige trajecten waardoor levenslang leren mogelijk wordt?
- voor vele jongeren is het niet haalbaar een hogere kunstopleiding te doen. Zij zoeken hun weg via alternatieve leertrajecten en autodidactische parcours. Het ontbreekt de stad aan een warme, aantrekkelijke broedplaats waar zij steeds terecht kunnen om te experimenteren en uit te wisselen met professionele kunstenaars.
- Samenwerken met culturele industrie en economie om cultureel ondernemerschap te stimuleren

2. RUIMTE VOOR VERNIEUWING

Helena Heyrman, 24 jaar , ik droom van een cultureel huis dat een thuis biedt aan nieuwkomers

Lamine Diouf, 38, 'ik ben bezig met kunst omdat hij de grenzen breekt en maakt dat mensen elkaar beter begrijpen. De taal van kunst is universeel.'

Vernieuwen betekent niet dat wat er is, overboord gooien. De ruimte voor vernieuwing binnen de amateurkunsten situeert zich op 3 niveau's:

- ➔ Het vernieuwen van relaties: Meer dan 70 procent van de bevroegden geeft aan nood te hebben aan ontmoeting met andere kunstenaars. We moeten het veld met voldoende zuurstof injecteren en projecten initiëren waarbinnen kunstenaars elkaar kunnen ontmoeten, en van elkaar kunnen bijleren.
Door de decentralisatie van de stedelijke bevoegdheden, is er nood aan bovenlokale ontmoeting. Niet enkel voor amateurkunstenaars, maar ook voor bvb aanbieders, organisatoren, etc. Informatie stroomt niet vlot door van het ene district naar het andere, wat het moeilijk maakt om een overzicht of duidelijk beeld te krijgen van wie binnen Stad Antwerpen bevoegd is voor amateurkunsten.
- ➔ Het vernieuwen van deelnemers en publiek: er is grote nood aan ontmoeting met de nieuwkomers in onze stad. Verenigingen en aanbieders staan zeker open voor nieuwe instroom van artistiek talent met etnisch-diverse achtergrond, maar de stap is voor nieuwkomers vaak (te) groot om te zetten. Bovendien is het aanbod van culturele verenigingen vaak weinig bekend bij welzijnswerkers die nieuwkomers mee helpen oriënteren in hun nieuwe stad.

Vernieuwing relaties: Vernieuwing van disciplines: cross-overs

Mogelijke pistes:

- Voldoende cross-over projecten initiëren waarin artistieke ontmoeting en uitwisseling een centrale plek innemen.
- Wijken, districten en cultuurraden stimuleren om zoveel mogelijk deze ontmoeting mee te faciliteren en lokaal projecten opzetten die interculturele ontmoeting tot doelstelling hebben.
- Ondersteuning bieden aan nieuwkomers om een aanbod te vinden dat aansluit bij hun interesse.
- Verenigingen ondersteunen om met anderstaligheid en interculturaliteit om te gaan.
- Inschakelen van een netwerker die als tussenpersoon functioneert voor welzijnsorganisaties en het culturele middenveld.
- Bovenlokale ontmoetingsmomenten tussen de districten organiseren om informatie uit te wisselen, expertise te delen en experimenten te laten doorgroeien
- Onderzoek wat nieuwe technologieën kunnen betekenen voor het veld
- Het opvolgen en erkennen van nieuwe kunst disciplines

3. RUIMTE VOOR CREATIE EN PRESENTATIE

Tom Slosse, 43, 'ik droom van een eigen theaterzaal, of minstens een plek waar we voor een periode van 2 à 3 weken ons ding kunnen doen en ruimte krijgen.'

Anoniem, 36 jaar, de grootste uitdaging is geschikte ruimtes vinden die betaalbaar zijn en goed bereikbaar.

Inez Eshun, 32 jaar, 'er is nood aan een gezellige inlooplek in Antwerpen voor schrijvers of mensen die werken aan een project. Een plek, centraal gelegen, waar je zonder afspraak kan binnenwandelen, je laptop kan inpluggen, kan werken, boeken lezen,..'

Anne Ntibansekeye: 46 jaar, de grootste uitdaging op dit moment zijn toonplaatsen en toonmomenten.

De nood aan aangepaste en vooral **betaalbare creatie- en presentatie ruimte** staat op nummer één van het prioriteitenlijstje van de Antwerpse amateurkunstenaars. Liefst **77%** van de bevroegde kunstenaars geeft aan nood te hebben aan werk- en presentatieruimte. De bezetting van Zaal Zirkus toont eveneens het grote gebrek aan ruimte. Wekelijks moeten vele aanvragen geweigerd worden.

Ook de professionele kunsten hebben gebrek aan ruimte. Dit maakt de zoektocht nog moeilijker. Amateurkunstenaars kunnen minder troeven in de strijd gooien. Vaak gaan de boeiendste plekken naar de betalende en meer cachet uitstralende professionele kunstenaars. De amateurkunstenaars blijven met restruimte zitten. We moeten evolueren naar een cultureel veld waarin lokaal talent op een evenwaardige manier in bestaande culturele infrastructuur onthaald wordt.

Mogelijke pistes:

- creëren van een plaats voor de amateurkunsten waarin zowel repetitieruimte als atelierruimte, maar ook presentatieplek wordt geboden aan betaalbaar tarief en in optimale omstandigheden.

- een aangepast beleid rond het verhuren van de stedelijke culturele infrastructuur.

De huidige reglementering rond het gebruik van infrastructuur van de stedelijke cc's en oc's verkleinen het aanbod. Er kan slechts 6 maand op voorhand een huurovereenkomst gesloten worden. Zo zijn bvb koren, dansscholen en alle producties met grote bezetting aangewezen op dure alternatieven.

- Samenwerkingen tussen culturele huizen en lokale actoren bevorderen. Voor elk cultureel huis (theater/bib/museum/concertruimte/CC/DKO/jeugdcentra/OC's), minstens één amateurkunstenvereniging- of project betrekken dat er zijn thuis heeft.

- meer (tijdelijke) leegstaande ruimtes ter beschikking stellen van de amateurkunsten. Bvb een uitbreiding van Studio Start voor amateurkunsten?

- bij de plannen voor nieuwe stedelijke infrastructuur (bvb.scholen/sporthallen/rust- & verzorgingstehuizen/overheidsgebouwen) steeds culturele ruimte voorzien die kan dienen als repetitie en/of presentatieplekken. Op die manier slaan we ook bruggen tussen verschillende sectoren.

4. RUIMTE VOOR ERKENNING EN INSPRAAK

Jitse Verschueren, 28, 'ik zou best meer in de openbaarheid willen komen met wat ik maak, maar weet dikwijls niet hoe ik dat moet aanpakken.'

Marc Van den Heuvel, 58 jaar, 'spelen in de Bourla!' - Lieve, 64 jaar, 'een solo tentoonstelling in een écht museum' - Manu Jacobs, 26, 'een musicalproject in de Antwerpse Stadsschouwburg waar Antwerpse amateurs verenigd worden in grote getallen!'

Stijn Van Bauwel, 39, de adviesraad heeft een groot en divers draagvlak nodig om een gegrond advies te kunnen geven op lokaal niveau, dat op haar beurt zo een passend beleid rond cultuur en kunsten kan voeren.

Desmond Badu, 26 jaar, mijn droom is mensen inspireren en erkenning krijgen voor mijn werk. En als laatste een standbeeld van mezelf krijgen ;-) !'

Gust Peeters, 59, 'mijn droom? Een voetbalstadion vol laten lopen om naar poëzie te komen luisteren, en dan achteraf de mensen naar huis te zien gaan, druk keuvelend over de gegeven verbale voorzetten, het poëtisch tackelen van grote problemen, het scoren met welgemikte woorden, het fantastisch dribbelen van levenskwesaties, enz. En dat dan afronden op café, waar iedereen zijn mening heeft over wat hij/zij heeft gezien/gehoord. En iedereen die het beter weet.'

In een stad als Antwerpen die een bruisend cultureel leven heeft, is het soms moeilijk om jezelf als niet-professionele kunstenaar zichtbaar te maken. Lokaal talent van voldoende platformen, podia en presentatiemogelijkheden voorzien is cruciaal om een nieuw publiek warm te maken voor de amateurkunsten en de diversiteit van het culturele landschap zichtbaar te maken.

Erkenning en waardering is een uitdaging en droom van vele amateurkunstenaars. Waardering van een publiek, maar ook van een stad die zijn talent omarmt en kansen geeft. Door het rijke stedelijke culturele aanbod, is het werk van de amateurkunstenaar vaak onzichtbaar en schuilt het gevaar erin dat lokaal talent zich ondergewaardeerd voelt.

Dromen van een expo in een stedelijk museum, een theatervoorstelling in de Bourlaschouwburg, bezoek en interesse van professionele kunstenaars, zelf doorbreken als professioneel kunstenaar, maar ook impact hebben op bestuurs- en beleidsniveau...

Door participatie en inspraak te verzekeren en amateurkunstenaars een mede eigenaarschap te bieden op het cultureel beleid in hun stad en wijk, erkennen we de sector in zijn artistieke en sociale waarde.

Mogelijke pistes:

- Betrek amateurkunstenaars als logische en evenwaardige partners voor de invulling van grote stadsbrede evenementen (zoals het barokjaar) en andere projecten die vanuit de stad geïnitieerd worden.

- Zet mee de schouders onder bestaande stadsbrede initiatieven zoals Week van de Amateurkunsten door bvb de promotiecampagne op nòg breder stadsniveau te voeren en lokale actoren warm te maken voor de WAK.
- Betrek amateurkunstenaars door nieuwe vormen van inspraak, vooral op lokaal niveau. We moeten verder werk maken om de cultuurraden laagdrempelig en makkelijk toegankelijk voor iedereen en te evolueren naar een 'open raad'.
- In elk district structureel aandacht voor de amateurkunsten inbouwen
- Erken amateurkunst als belangrijke voedingsbodem voor de professionele kunst- & cultuursector

5. FINANCIËLE RUIMTE

Arno, 53 jaar, mijn grootste uitdaging is tijd vrijmaken en financiële middelen om grotere projecten te organiseren met andere kunstenaars

Lauro Crijns, 23 jaar, ruimte om betaalbare locaties te vinden om te trainen en shows te geven.

61% van de bevraagde kunstenaars geeft aan nood te hebben aan enige financiële ondersteuning om hun kunst te kunnen beoefenen. Niet om zichzelf te vergoeden, maar wel om in te zetten op bvb. artistieke coaching, huur van ruimte, vergoeden van gemaakte onkosten, etc. Het is voor de amateurkunstenaar in stedelijke context moeilijk om eigen inkomsten te genereren (in tegenstelling tot de meer landelijke context waar makkelijker sponsoring wordt gevonden, gratis ruimte, etc).

Met het Fonds voor Talentontwikkeling beheert Fameus een subsidielijn voor projecten en werkingen binnen de amateurkunsten die inzetten op artistieke talentontwikkeling.

De middelen binnen dit fonds zijn te beperkt om een sector die in volle bloei is, van de nodige ondersteuning te voorzien⁴. Fameus ondersteunt aanvragers en verleent coaching en advies. Daarnaast is er ook een opvolging van de projecten op zakelijk, promotioneel en inhoudelijk vlak. De laagdrempelige aard van de subsidielijn, zorgt voor een groot aantal aanvragen. Daarnaast neemt ook door het wegvallen van de provinciale middelen de druk op de ketel alsmaar toe. De subsidielijn is niet enkel interessant voor speciale projecten binnen het klassieke veld van de amateurkunsten, maar ook voor kunstenaars die participatieve projecten met amateurs opzetten, autodidactische kunstenaars die focussen op hun artistieke ontwikkeling, etc.

Om zowel de klassieke basis als jong, nieuw talent met al dan niet professionele ambitie, blijvend te kunnen ondersteunen is een verhoging van het huidige budget een must.

Daarnaast is het nodig om de bestaande subsidielijnen beter op elkaar af te stemmen.

Mogelijke Pistes:

⁴In 2015 werd voor 225.588,42 euro aangevraagd, in 2016 313.078,16 euro, in 2017 309.346,83 euro - er is 90.000 euro beschikbaar, dat is minder dan 30% van de gevraagde ondersteuning.

- Verdubbeling van de budgetten voor het Fonds voor Talentontwikkeling (zowel voor projecten als werkingen)
- Duidelijkheid over de bestemming van de provinciale middelen en communicatie hierover.
- Uitwerken van een gezamenlijke oplossing voor het verlies van de provinciale middelen voor cultuur
- Afstemmen van alle stedelijke subsidies voor cultuur, organisatie van centrale infomomenten – districtoverschrijdende informatie over alle stedelijke subsidies voor cultuur – organisatie via centrale infomomenten + duidelijke portaalfunctie
- Borgen van de doorstroming van personen en projecten binnen de verschillende subsidiemogelijkheden en detecteren van valkuilen en drempels

6. AMATEURKUNST ALS VERBINDEND MIDDEL

“Deelnemen aan het project Groot Familie heeft mensen uit de eenzaamheid getrokken. Ze zijn gegroeid in hun zelfvertrouwen en hebben een sociaal netwerk opgebouwd. Dit kunnen we niet bereiken met onze lessen alleen” (uit persoonlijk conversatie met leerkrachten Tania Polak van Open School, Centrum voor Basiseducatie)

Daniel Djissenou, 23 jaar, ‘art gives us the chance to look deep beyond what we see in order to create something new and amazing’

Hussein Shabeeb, 42, ‘mijn droom is dat mijn kunst de maatschappij beter maakt om samen in te leven.’

Denisa Teglas, 19 jaar, ‘ik heb het moeilijk om mijn emoties te uiten in woorden, dus uit ik ze door kunst.’

Cultuur heeft een enorm potentieel als middel om te werken aan zelfontplooiing, algemeen psychisch welbevinden, conflictoplossing, Nederlands te oefenen, etc..

Participeren aan amateurkunsten stimuleert actief burgerschap en overbrugt verschillen in denken en handelen.

Momenteel wordt het potentieel van cultuur om als middel in te zetten in andere sectoren (integratie & inburgering, onderwijs, welzijn, toerisme, stadsontwikkeling,..) onvoldoende benut.

Mogelijke pistes:

- Structurele samenwerking met Inburgering & Integratie om mensen via het culturele verenigingsleven te laten kennismaken met/participeren aan de samenleving
- Structurele samenwerking met vrijetijdsbemiddelaars om mensen in armoede te laten participeren aan amateurkunst
- Samenwerkingen met lokale amateurkunstenorganisaties voor aanbod in naschoolse opvang, rust- & verzorgingshuizen, ..
- Structurele samenwerking met amateurkunstenaars binnen toerisme (bvb artistieke rondleidingen in historische binnenstad)

Graag nodigen we jullie uit om samen met ons deze dromen voor de toekomst te concretiseren!

Eerst en vooral, zet amateurkunsten en haar specifieke behoeften op jullie politieke agenda. Maar belangrijker nog, laten we na 14 oktober 2018 in gesprek gaan om het stedelijk beleid voor de komende jaren uit te stippelen.